

og det gjelder å hugge tak med venstre hånd i bregner og stein og hvad der ellers er å holde sig i. Kommer man først på glid her, så har man gjort sin siste reis. Den reisen går lukt i fossen med en gang.

Om noen vil ta denne turen, må det derfor på det innstendigste tilrådes å starte så tidlig at man kommer ned Neådalsstigen i dagslys. Der er sleipt og glatt av fossedrevet, regner det litt blir det enda verre på grunn av bekkesikl fra fjellet. For ukjente folk å ta ned Neådalsstigen i mørke er overlagt selvmord. Selv for kjente folk tenker jeg det kan være vanskelig nok.

Man bør regne med at der går et par timer på nedstigningen, og er det begynt å skumre når man kommer til det nederste vannet i Neådalen, så er det bedre å slå leir der for natten enn å forsøke på å forsere Neådalsstigen i halvmørke, med tung pakning.

I den nedre del utvider kløfter sig. Den blir bredere. Stubber etter gamle kjempefuruer står og griner og viser at engang har det vært storskog her. Blåbær og tyttebær er her nok av, så farten blir ikke alltid så stor. Og utsikten vestover er vidunderlig. Det sinker en nok litt i farten det også.

Når man vel er kommet ned i dalbunnen og ser opover og tenker på at det var gjennom denne kløften man kom ned, da har man lyst til å si som dansken sa:

«Nai, det er skam løin!»

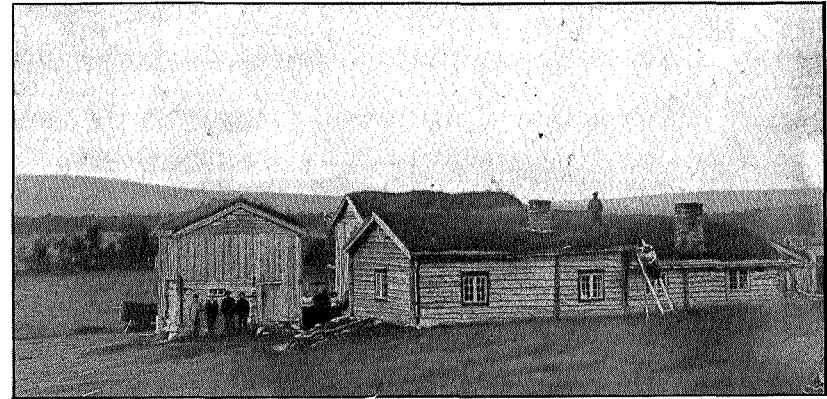
Da først ser man hvor vilt det i virkeligheten er gjennom Neådalsstigen.

Efter at man har nådd dalbunnen er det bare en kort marsj til Kårvatn, hvor både hus og stell er utmerket på enhver måte.

Vil man så ta fra Kårvatn over til Trollheimshytta, kan man legge veien gjennom Nøstådalen. Opstigningen fra Kårvatn er litt tung, men siden er det lett å gå. Et vakkert og vilt dalføre, hvor man får se både Neådalsnota, Sadlen og Snota fra «baksiden».

Også det er en tur som man aldri angrer på.

Harald Langhelle.

Nedalen (1895).

NEDALEN GÅRDS HISTORIE

AV OLA STUGUDAL

I gårdsbruket Nedalens historie har den mann — og kone med forresten — hvis billede medfølger disse linjer, uten prut retten til å innta den bredeste plass. Nedalen gårds historie er denne manns livshistorie. Et liv man på dette område neppe kan finne make til i våre dager. Her har man et typisk eksempel på, hvad nøisomhet, en fast vilje og et uryggelig pågangsmot til å bygge sin egen heim kan drive det til — og dette 700 meter over havet langt inne i ville fjellet. 2 mil til nærmeste bebyggelse og næsten 4 mil til vei.

Nedalen — eller Neøiene som stedet da het — blev i 1801 som statsalmenning kjøpt av et par bønder på Stugudal av rentekammeret i Trondhjem. Samtidig blev all den øvrige statsalmenning i Tydal opkjøpt av de bruksberettigede bønder. Neøiene blev av kjøperne fortsatt brukt som slåtteland og for den enes vedkommende også til litt seterbruk. Som slåtteland var Neøien førsteklasesse.

I 1863 kjøptes Nedalen av to brødre fra Hitterdalen i Røros, Kristen og Jon Jørgensen Førriisvoll. Jon, som var den yngste,

kjøpte av Ole Pedersen Stugudal, og Kristen av Henning Olsen Rotvoll. Kjøpesummen var 100 spdlr. — 400 kroner — for hver parsell. Våren 1863 flyttet så disse to unge brødre med hver sin hustru over fjellet til Nedalen. De hadde da et par kyr hver, noen sauer, hver sin hest samt litt innbo og verktøi. Jon var da 25 år gammel og hans hustru Gjertrud Tronsdatter Joten fra Os var et par år yngre. — Om det var hus der? Man skulde da vel

tro det. Men nei, — det var ikke stor herligheten i så henseende, disse fire unge folkene flyttet til. Det eneste hus, som da stod på Nedalen, var en liten gammel ljoreseter, 6 × 6 alen og 2 alen til raftet. Jons hustru sa siden, at det var ikke ofte at gråten tok henne, men det gjorde den da hun fikk se den våning de skulde ta inn i, fylt som den var av hestegjødsel etter svenskene, som med sine hester hadde søkt ly der for uværet om vinteren under sine handelsreiser.

Nu var ikke den plass der seterskjulet stod, skikket til dyrkningsland. Det gjaldt om å finne det sted

som egnet sig for dyrkning, og det blev der hvor Nedalen gård nu ligger. Her skulde de altså begynne å opslå sine pauluner for vinteren. Dette skjedde på den måte, at de bygget en koje av bjørknever og tørv, med åre på midten og optrekk ialfall for en del røk i kojetoppen. Her bodde de da, til de fikk flyttet seterskjulet og innredet dette til beboelsesrum for vinteren. Hester og bufe måtte være ute natt som dag hele sommeren. Men til høsten hadde de bygget både fjøs og stall av bjørk og tørv,

Jon og Gjertrud Nedal.

attåt de hadde berget det nødvendige fôr for vinteren til besetningen. Kojen, som så snart våningshuset var ferdig, blev benyttet til ildhus og oplagsrum for diverse redskaper og innbo, hadde de den ulykke å miste ved ildebrand, med alt iværende. Assurert? Ikke tale om. Og redskaper og innbo — især redskapene — var umistelige.

Kristen blev ikke på Nedalen lenger enn 2 år; han solgte da sin parsell til Jon og flyttet derfra, og Jon var nu eneier og helt eneboer på Nedalen.

Svenskene hadde, da der til stadighet blev folk i Øiene — som de sa —, helt omlagt sin ferdselsvei fra Skardøren og dertil. Til dette bidrog også, at Biskopsstugan på denne tid falt helt ned. Svenskene — hovedsakelig Ljungdalinger — kjørte nu med sig bygningsmaterialer — tømmer og bord — som Jon delvis fikk gratis og tildels for meget rimelig pris, så han fikk opsatt en mere solid uthusbygning og senere også en stue til. Nu gikk det bare fremover for Jon og Gjertrud. Nedalen blev et søkt tilholdssted for lappene; dette skaffet inntekter. Buskapen vokste og gav rik avkastning, likesom rypefangst og fiske gav mat i gryte og slanter i pungen.

Men lykken er lunefull, dette fikk Jon Neen — som han kaltes i daglig tale — også føle. På førejulsvinteren 1870 blev han angrepet av tyfus, og doktor måtte hentes den 9 mil lange vei fra Selbu. Her får vi så et slående bevis for; at kvinner selv kan stå op og stride, som de vare menn. Jon hadde før han blev liggende syk kjøpt rener av lappene og slaktet, likeså hadde han fanget ryper. Ryper og renkjøtt måtte i den tid kjøres til Røros, som det fordelaktigste sted for avhendelsen. Gjertrud drog da resolutt iveri, og kjørte over Ridalen og Aursunden den 8 mil lange vei til Røros, solgte sine varer og kjøpte fornødenhetsartikler til huset, så hun hadde lass på sleden tilbake. Men hun kom hjem igjen syk, angrepet av tyfusen, og døde juledag etter noen få dagers sykeleie, dypt savnet av mann og to småbarn samt alle som hadde lært henne å kjenne.

Jon blev gift annen gang med Marith Henningsdatter Rotvoll i 1872. Da hun et par år før flyttet dit som tjenestepike, hadde Jon 16 storfe, endel småfe og hest. Hvem kan gjøre ham

det etter? Ingen. Nu for tiden absolutt ingen under lignende vilkår. Hans siste hustru fylte også sin plass som husmor på Nedal slik at alle som kom dit aktet og æret henne, gjestfri og grei som hun var, og hun stod trolig sin mann bi i alt hans slit og slep.

Jon Neen var ikke bare sin egen lykkes smed, han var også sin egen huslæge. Om hans diagnose og behandlingsmåte kanskje ikke stemmer så helt med nutidens lægevidenskap, så trodde han ialfall selv på sin ufeilbarlighet, og dette hjalp kanskje ikke så lite, ialfall for hans eget vedkommende. Terpentint og tulitong var hans universalmiddel både til utvortes og innvortes bruk. Intet var bedre enn å tygge hårdt flatbrød mot hodepine, sa han. Han var alltid kvikk og munter. Sut og klage var fremmede begreper for ham. Hjelpsom der han kunde yde hjelp, og dertil gas der ofte anledning, så stor reisetrafikk som der gikk over Nedalen i de dager både av ljungdøler og tydøler. De siste både for sauehandelens skyld og for å søke vinterarbeide i Jemtland og Herjedalens skoger. Men Jon kunde også bite fra sig, om noen trådte ham på tærne.

Han hadde mangen hård dyst å utkjempe i fjellene i snøstorm og uføre. Jeg husker spesielt engang han kjørte ut her fra Stugudal i en forrykende snøstorm. Kommen bort til Gjetbekken kunde ikke hesten ta veien lenger, og Jon mistet retningen og måtte stoppe. Han tok da hundskinnspelsen av sig selv og bandt på hesten. Selv gikk han hele natten rundt hest og lass for å holde sig varm. Skinnluen blåste vekk av ham. Om morgenen fikk han et lite glimt av Skarsfjellet, så han kunde orientere sig, og kom sig ut på formiddagen også denne gang hjem, uten videre mèn.

Jon solgte Nedalen i 1900 til ingeniør Jørgen Lysholm og kjøpte igjen gård i Brekkebygden i 1903; han blev samme år enkemann for annen gang. I 1904 overdrog han gården til sin eldste sønn Henning og døde i 1914, 76 år gammel. Han hadde tre barn med sine to hustruer: Henning, Ellen Gjertine (gift med bestyrer Th. Solberg, Trondhjem) og Christen (utvandret).

Lysholm bebodde og drev selv Nedalen til 1905, da han forpaktet bort gården til Ole A. Valseth. Lysholm bygget den nu-

værende uthusbygning, dog ikke fjøset, som er bygget av Turistforeningen. Han solgte så gården i 1913 til Trondhjems Turistforening. Ole Valseth fortsatte som forpakter til 1917, da Ole Mathisen Lien fra Brekkebygden overtok forpaktningen. Den dreves da først av ham og senere av hans enke Ragnhild Lien til 1927, da den nuværende forpakter Lars Jonsen Østby rykket inn på Nedalen.

Turistene hadde allerede i begynnelsen av 80-årene i det forrige århundrede opsporet Nedalen som et førsteklasses rekreasjonssted. Bestigningen av Storsylen gjorde også sitt til å trekke folk dit. Nedalens natur, med sine høie fjell Sylene og Skarsfjellene like innpå, og lenger i bakgrunnen: Storskarven, Kjøliskarven, Blåhammeren og Øifjellet, med sine avrundede former og elven som slynger sig stille og rolig gjennom dalen med rik flora langs breddene, gir det hele en viss trygg ro for sinnet og er en fryd for øiet. Få steder er melken — og dens produkter — så fet og velsmakende som på Nedal. Og fisken? Ja, den er akkurat som en førsteklasses fjellørret skal være. Det inntrykk man får ved å komme til Nedalen, kan mest treffende karakteriseres i de få ord: Her er godt å være!

I 90-årene hadde turisttrafikken øket, så gården ikke kunde klare innrykket. Turistforeningen bygget da en hytte på gårdens grunn; denne er senere utvidet, men det hender av og til — især i påsken — at «vommen sprenges».

Mens Jon hadde gården, hadde han også bevertningen på hytten; det samme var tilfelle i Valseths første forpaktningstid. Av bestyrerinner på hytten kan i fleng nevnes: Fru Anne Østby, frk. Kari Stugudal, frk. Ragnhild Aune, frk. Berith Lien, frk. Martine Lyng og nu frk. Kari Aune. Disse er delvis engasjert av gårdens bruker og delvis av Turistforeningen.

I tilslutning til Jon Nedals livshistorie, han som for arbeidets skyld i de travleste onnetider ikke enset hverken tid, søvn eller mat og derved fikk lagt en så verdifull provins til landet som Nedalen gård, vil jeg med utgiverens samtykke tilføie noe, som ikke egentlig hører denne historie til, men som gjelder et meget viktig samfundsspørsmål. Jeg skulde ønske at riktig

mange av de som skriver lover og bestemmer bevilgninger av statens midler for bureisning og kolonisasjon — deri også medregnet selskapet «Ny Jord» — vilde komme til å lese dette og merke sig det.

Før var det så, at den som ikke fikk arve en heim, måtte bygge sig den selv. Nu er det så, at heimen skal stå ferdigbygget for ham, og det så flott, at han allerede ved første steg over dørstokken i det hus, som han føler ikke er hans eget, er dømt til undergang — forgjeldet som han er opover ørene. Intet er verre til å knekke en nybegynners mot enn en for trykkende gjeld. Derfor ser man nu en masse småbruk under auksjonshammeren, og flere vil følge efter, vær sikker på det.

Nei, la nybegynneren bygge heimen selv, alt eftersom evnene og råd tillater det. Husk Vestens jordhytter, de har heller ikke vært så sjeldne her tillands før i tiden. Men la ham få jord, rummelig jord, billig og helst gratis. Dertil årlige bidrag til jorddyrkning. Det er svært fristende dette for unge folk, som ikke har prøvet hvad gjeld er, å få ta inn i en heim som står der ferdigbygget med en to-etasjes våningsbygning og tipp-topp uthusbygning med kjørebru i røstet, om det så er all sannsynlighet for, at hest ikke kan fødes på bruket før der er gått en mannsalder. I de fleste tilfelle må det ende med bedrøvelse for de stakkars folk som har påtatt sig gjelden for all denne herlighet.

Ola Stugudal.

Børgefjell, øst for Jengelvann.

BØRGEFJELL SOMMEREN 1928

AV JOHANNE ONSAGER

Fra Namsvannet skulde min bror og jeg gå over Børgefjell og ned i Susendalen. Det voldt adskillig vanskeligheter å få stoppet 1½ brød ned i sekkene, som var overfylt fra før; men nedi måtte de, og ved forenede anstrengelser fikk vi ihvertfall mesteparten ned, så bare skalkene stakk op. Ved siden av den fisken vi hadde beregnet å få, samt litt chokolade, sukker og smør som vi hadde med oss, mente vi det skulde være nok mat for 4—5 dager.

Vi blev rodd over Namsvannet til Sandviken, og derfra gikk vi nordover med kurs for en ubebodd hytte ved Jengelvannets østside. Straks nord for Midtivannt strekker sig et lavere høidedrag med særdeles godt lende, Ruffien-bovna. Man går først på en sti som fører gjennom bjerkeskog, men kommet op på fjellet taper den sig litt etter litt. Man har den nydeligste utsikt herfra: Nederst nede de store Namsvannene og rundt disse bjerkeskogen som en krans, så en lang skråning med snauffjell, og over dette igjen mektige snefjell på alle kanter.

Vi gikk tvers over Ruffien-bovna og kom ned midt mellom østre og vestre Rekarvann. Her slo vi oss ned for å innta dagens hovedmåltid; vi slengte også med stangen, men fisken var visst ikke så sulten som oss, for vi fikk ikke napp engang. Da